

UMOWA MIĘDZY RZĄDEM POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ A RZĄDEM ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH W SPRAWIE TERMINU I TRYBU DALSZEJ REPATRIACJI Z ZSRR OSÓB NARODOWOŚCI POLSKIEJ

**W Imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
RADA PAŃSTWA**

POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 25 marca 1957 roku podpisana została w Moskwie Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w sprawie terminu i trybu dalszej repatriacji z ZSRR osób narodowości polskiej o następującym brzmieniu dosłownym:

U M O W A

między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w sprawie terminu i trybu dalszej repatriacji z ZSRR osób narodowości polskiej

Rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Rząd Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich

biorąc pod uwagę, iż większość osób narodowości polskiej, które wyraziły chęć repatriowania się, wyjechała z ZSRR do Polski na podstawie poprzednio zawartych umów polsko-radzieckich,

С О Г Л А Ш Е Н И Е

между Правительством Польской Народной Республики и Правительством Союза Советских Социалистических Республик о сроках и порядке дальнейшей репатриации из СССР лиц польской национальности

Правительство Польской Народной Республики и Правительство Союза Советских Социалистических Республик,

отмечая, что большинство лиц польской национальности, изъявивших желание репатрироваться, выехало из СССР в Польшу на основании имевших место ранее Польско-Советских соглашений,

względniając jednak, że pewna część osób narodowości polskiej nie skorzystała wówczas z prawa do repatriacji, oraz kierując się dążeniem do dalszego umocnienia przyjaźni polsko-radzieckiej,

postanowiły, zgodnie z Wspólną Deklaracją Polsko-Radziecką, podpisaną w Moskwie dnia 18 listopada 1956 roku, zawrzeć niniejszą Umowę i w tym celu wyznaczyły swych Pełnomocników, a mianowicie:

Rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej —
WŁADYSŁAWA WICHEŃ, Ministra Spraw Wewnętrznych
Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
Rząd Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich —
NIKOŁAJA P. DUDOROWA, Ministra Spraw Wewnętrznych
Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich,

którzy po wymianie swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i sporządzone w należytej formie, zgodzili się na następujące postanowienia:

Artykuł 1

Prawo do repatriacji przysługuje:

- a) osobom narodowości polskiej, które w dniu 17 września 1939 roku posiadały obywatelstwo polskie;
- b) dzieciom osób narodowości polskiej, posiadających w dniu 17 września 1939 roku obywatelstwo polskie — urodzonym po dniu 17 września 1939 roku, które nie mają w Związku Radzieckim bliższych krewnych, a których krewni przebywają w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub o repatriację których występują władze polskie.

Artykuł 2

Osoby mające prawo do repatriacji i pragnące z niego skorzystać, a odbywające służbę w Armii Radzieckiej zostaną zdemobilizowane i repatriowane.

Artykuł 3

Osoby mające prawo do repatriacji, znajdujące się w miejscach odosobnienia, będą przedterminowo zwolnione i repatriowane lub przekazane władzom polskim.

Artykuł 4

Strona Radziecka zezwoli na wyjazd do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej współmałżonkowi, dzieciom i rodzicom repatriantów, pozostającym z nimi we wspólnocie domowej, nawet jeśli ci członkowie rodziny nie posiadali w dniu 17 września 1939 roku obywatelstwa polskiego i nie są narodowości polskiej.

Strona Polska przyzna przywileje, z których korzystają repatrianci nabywający obywatelstwo polskie, również członkom rodzin wymienionych osób, którzy przybywają do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zachowując obywatelstwo Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Artykuł 5

Umawiające się Strony zgodziły się kontynuować repatriację osób mających do tego prawo na podstawie niniejszej Umowy, a także wyjazd osób wymienionych w artykule 4 niniejszej Umowy, w oparciu o zasadę dobroj woli.

учитывая, однако, что некоторая часть лиц польской национальности не воспользовалась в свое время правом на репатриацию, и

руководствуясь стремлением к дальнейшему укреплению польско-советской дружбы,

решили, в соответствии с Совместным Польско-Советским Заявлением, подписанным в Москве 18 ноября 1956 года, заключить настоящее Соглашение и с этой целью назначили своими Уполномоченными:

Правительство Польской Народной Республики —
ВИХУ Владислава, Министра Внутренних Дел Польской Народной Республики,

Правительство Союза Советских Социалистических Республик —
ДУДОРОВА Николая Павловича, Министра Внутренних Дел Союза Советских Социалистических Республик,

которые после обмена своими полномочиями, найденными в полном порядке и должной форме, договорились о нижеследующем:

Статья 1

Право на репатриацию имеют:

- a) лица польской национальности, состоявшие в польском гражданстве к 17 сентября 1939 года;
- б) дети лиц польской национальности, состоявших к 17 сентября 1939 года в польском гражданстве, которые родились после 17 сентября 1939 года и не имеют близких родственников в Советском Союзе, но которые имеют родственников в Польской Народной Республике, или о репатриации которых ходатайствуют польские власти.

Статья 2

Лица, имеющие право на репатриацию и желающие им воспользоваться, но проходящие службу в Советской Армии, будут демобилизованы и репатрированы.

Статья 3

Лица, имеющие право на репатриацию, находящиеся в местах заключения, будут досрочно освобождены и репатрированы или переданы польским властям.

Статья 4

Советская Сторона разрешит выезд в Польскую Народную Республику одному из супругов, детям и родителям репатриантов, ведущим с репатриантами общее хозяйство, даже если эти члены семьи не состояли к 17 сентября 1939 года в польском гражданстве и не являются лицами польской национальности.

Польская Сторона распространит льготы, которыми пользуются репатрианты, приобретающие польское гражданство, также на членов семей указанных лиц, которые прибывают в Польскую Народную Республику с сохранением гражданства СССР.

Статья 5

Стороны договорились продолжать репатриацию лиц, имеющих на это право по настоящему Соглашению, а также выезд лиц, указанных в статье 4 настоящего Соглашения, с сохранением принципа добровольности.

Artykuł 6

Osoby pragnące repatriować się na podstawie niniejszej Umowy składają do urzędów milicji, właściwych ze względu na miejsce zamieszkania, oświadczenia o zamiarze repatriowania się, dołączając dokumenty potwierdzające narodowość polską i byłe obywatelstwo polskie.

Właściwe władze Umawiających się Stron będą w przypadku niezbędnej potrzeby okazywać osobom pragnącym repatriować się pomoc w celu stwierdzenia okoliczności uzasadniających ich prawo do repatriacji.

Sprawy repatriacji osób, które nie będą mogły uzasadnić swego prawa do repatriacji, będą rozpatrywane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich wspólnie z Pełnomocnikiem Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do spraw repatriacji przy Ambasadzie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Moskwie.

Artykuł 7

Repatriacja odbywa się w trybie indywidualnym na zasadzie specjalnych zaświadczeń, wydawanych przez urzędy milicji właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osób zamierzających repatriować się. Zaświadczenia repatriacyjne posiadają ważność w ciągu trzech miesięcy od dnia ich wydania.

Artykuł 8

- a) Osoby wyjeżdżające ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich na podstawie niniejszej Umowy mogą bez opłaty cła wywieźć należące do nich mienie przeznaczone dla osobistego użytku, którego wywóz ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich nie jest zakazany.

Osoby specjalnych zawodów, a mianowicie: naukowcy, lekarze, artyści, rzemieślnicy itp., mają ponadto prawo bez opłaty cła wywieźć należące do nich przedmioty niezbędne do wykonywania ich zawodu.

- b) Osoby wymienione w punkcie a) niniejszego Artykułu mogą rozporządzać swoim mieniem według swego uznania, zgodnie z ustawodawstwem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. W razie niezbędnej potrzeby władze radzieckie okażą tym osobom wszelką pomoc w zbyciu należących do nich domów, budynków itp.

Wspomniane osoby mogą upoważnić Ambasadę Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Moskwie, Konsulat Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Kijowie lub dowolną osobę do prowadzenia swych spraw majątkowych.

- c) Osoby wyjeżdżające ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich na podstawie niniejszej Umowy mogą wpłacać swoje środki pieniężne do Państwowego Banku ZSRR ze zleceniem przekazania ich na rachunek tych osób w Narodowym Banku Polskim. Przekaz wymienionych środków pieniężnych do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nastąpi na rachunek płatności niehandlowych Narodowego Banku Polskiego w Państwowym Banku ZSRR.

Статья 6

Лица, желающие репатрироваться на основании настоящего Соглашения, подают в учреждения милиции по месту проживания заявления о желании репатрироваться, с приложением документов, подтверждающих польскую национальность и бывшее польское гражданство.

В случае необходимости компетентные органы Договаривающихся Сторон будут оказывать желающим репатрироваться помощь с целью установления обстоятельств, обосновывающих их право на репатриацию.

Вопросы о репатриации лиц, которые не смогут обосновать своего права на репатриацию, будут рассматриваться Министерством Внутренних Дел Союза Советских Социалистических Республик совместно с Уполномоченным Правительства Польской Народной Республики по делам репатриации при Посольстве Польской Народной Республики в Москве.

Статья 7

Репатриация производится в индивидуальном порядке на основании специальных удостоверений, которые выдаются учреждениями милиции по месту жительства лиц, ходатайствующих о репатриации. Удостоверения на репатриацию действительны в течение трех месяцев со дня их выдачи.

Статья 8

- a) Лица, выезжающие из СССР в соответствии с настоящим Соглашением, могут беспощадно вывезти принадлежащее им имущество, предназначенное для личного пользования и не запрещенное к вывозу из СССР.

Лицам, имеющим специальные профессии: ученым, врачам, художникам, ремесленникам и т.п., предоставляется также право беспощадно вывезти принадлежащие им предметы, необходимые для их профессиональной деятельности.

- б) Указанные в пункте „а“ настоящей статьи лица могут распорядиться по своему усмотрению имеющимся у них имуществом в соответствии с законодательством СССР.

В необходимых случаях советские органы окажут этим лицам возможное содействие в реализации принадлежащих им домов, строений и т.п.

Эти лица могут уполномочить Посольство Польской Народной Республики в Москве, Консульство Польской Народной Республики в Киеве или любое лицо для ведения своих имущественных дел.

- в) Лица, выезжающие из СССР в соответствии с настоящим Соглашением, могут внести свои денежные средства в Государственный Банк СССР с указанием перевести их на счет этих лиц в Польском Национальном Банке.

Перевод упомянутых денежных средств в Польскую Народную Республику будет производиться по счету для неторговых платежей Польского Национального Банка в Государственном Банке СССР.

Artykuł 9

Repatriacja samotnych dzieci, inwalidów, starców i osób chorych odbywa się przy współudziale Związku Towarzystw Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy ZSRR oraz Pełnomocnika Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do spraw repatriacji przy Ambasadzie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Moskwie.

Artykuł 10

- a) Osoby narodowości polskiej, repatriujące się na podstawie niniejszej Umowy, przestają być obywatelami radzieckimi z chwilą opuszczenia Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i nabywają obywatelstwo polskie po przybyciu do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.
- b) Członkowie rodzin repatriantów, nie będący narodowości polskiej, a posiadający obywatelstwo Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, zachowują obywatelstwo radzieckie lub przestają być obywatelami radzieckimi, w zależności od życzenia wyrażonego przez nich przy załatwianiu dokumentów wyjazdowych. Osoby, które przestały być obywatelami ZSRR, nabywają obywatelstwo polskie po przybyciu do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Artykuł 11

Przyjmowanie oświadczeń o zamiarze repatriowania się będzie trwało do dnia 1 października 1958 roku, natomiast repatriacja osób, mających do niej prawo na podstawie niniejszej Umowy, zostanie zakończona w dniu 31 grudnia 1958 roku.

Artykuł 12

Strona Radziecka okaże wszechstronną pomoc Pełnomocnikowi Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do spraw repatriacji przy Ambasadzie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Moskwie przy wykonywaniu jego obowiązków.

Artykuł 13

Strona Radziecka przy współudziale Związku Towarzystw Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy ZSRR doloży wszelkich starań w celu ustalenia losu i miejsca pobytu na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich osób poszukiwanych przez instytucje polskie bądź przez obywateli polskich.

Artykuł 14

Wszystkie postanowienia niniejszej Umowy dotyczące osób narodowości polskiej stosują się również do osób narodowości żydowskiej, które posiadały w dniu 17 września 1939 roku obywatelstwo polskie.

Artykuł 15

Przewidziane w niniejszej Umowie prawo do repatriacji nie obejmuje osób ewakuowanych w latach 1944—1947 z Polski do Związku Radzieckiego zgodnie z Układem między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Ukrainskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej dotyczącym ewakuacji obywateli polskich z terytorium USRR i ludności

Статья 9

Репатриация одиноких детей, инвалидов, престарелых и больных осуществляется при содействии Союза Обществ Красного Креста и Красного Полумесяца СССР и Уполномоченного Правительства Польской Народной Республики по делам репатриации при Посольстве Польской Народной Республики в Москве.

Статья 10

- a) Лица польской национальности, репатрирующиеся на основании настоящего Соглашения, признаются с момента их выезда из СССР вышедшими из советского гражданства и приобретают польское гражданство по прибытии в Польскую Народную Республику.
- b) Члены семей репатриантов, не являющиеся лицами польской национальности и имеющие гражданство СССР, сохраняют советское гражданство или выходят из гражданства СССР, в соответствии с желанием, выраженным ими при оформлении выездных документов. Лица, вышедшие из гражданства СССР, приобретают польское гражданство по прибытии в Польскую Народную Республику.

Статья 11

Прием заявлений о желании репатрироваться будет производиться до 1 октября 1958 года с тем, чтобы репатриация лиц, имеющих на это право на основании настоящего Соглашения, была завершена 31 декабря 1958 года.

Статья 12

Советская Сторона окажет всестороннюю помощь Уполномоченному Правительству Польской Народной Республики по делам репатриации при Посольстве Польской Народной Республики в Москве при выполнении его обязанностей.

Статья 13

Советская Сторона при содействии Союза Обществ Красного Креста и Красного Полумесяца СССР приложит все усилия к тому, чтобы установить судьбу и местонахождение на территории Союза Советских Социалистических Республик лиц, разыскиваемых польскими учреждениями или польскими гражданами.

Статья 14

Все положения настоящего Соглашения, касающиеся лиц польской национальности, распространяются также на лиц еврейской национальности, состоявших к 17 сентября 1939 года в польском гражданстве.

Статья 15

Предусмотренное настоящим Соглашением право на репатриацию не распространяется на лиц, эвакуировавшихся в 1944—1947 г.г. из Польши в Советский Союз в соответствии с Соглашением между Польским Комитетом Национального Освобождения и Правительством Украинской Советской Социалистической

ukraińskiej z terytorium Polski z dnia 9 września 1944 roku, Układem między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej dotyczącym ewakuacji obywateli polskich z terytorium BSRR i ludności białoruskiej z terytorium Polski z dnia 9 września 1944 roku, Układem między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej dotyczącym ewakuacji obywateli polskich z terytorium Litewskiej SRR i ludności litewskiej z terytorium Polski z dnia 22 września 1944 roku oraz Umową między Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o prawie zmiany obywatelstwa radzieckiego osób narodowości polskiej i żydowskiej mieszkających w ZSRR i ich ewakuacji do Polski i o prawie zmiany obywatelstwa polskiego osób narodowości rosyjskiej, ukraińskiej, białoruskiej, rusińskiej i litewskiej, mieszkających na terytorium Polski i o ich ewakuacji do ZSRR, z dnia 6 lipca 1945 roku.

Artykuł 16

W miarę potrzeby przedstawiciele właściwych władz Umawiających się Stron będą spotykać się w Warszawie albo w Moskwie dla uregulowania zagadnień, które wyłonią się w toku repatriacji.

Artykuł 17

Niniejsza Umowa podlega ratyfikacji i wejdzie w życie w dniu wymiany dokumentów ratyfikacyjnych, która odbędzie się w Warszawie w możliwie najbliższym terminie.

Sporządzono w Moskwie, dnia 25 marca 1957 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i rosyjskim, przy czym obydwie teksty posiadają jednakową moc.

Na dowód czego wyżej wymienieni Pełnomocnicy podpisali niniejszą Umowę i zaopatrzyli ją pieczęciami.

Z upoważnienia Rządu
Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:
(—) Wł. Wicha

Z upoważnienia Rządu Związku
Socjalistycznych Republik Radzieckich:
(—) N. Dudorow

Po zaznajomieniu się z powyższą Umową Rada Państwa uznała ją i uznaje za słuszną, oświadczając, że jest ona przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona oraz przyrzeka, że będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został Akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Dano w Warszawie, dnia 23 maja 1957 roku.

L. S.

Minister Spraw Zagranicznych: w z. J. Winiewicz

Республики об эвакуации польских граждан с территории УССР и украинского населения с территории Польши от 9 сентября 1944 года, Соглашением между Польским Комитетом Национального Освобождения и Правительством Белорусской Советской Социалистической Республики об эвакуации польских граждан с территории БССР и белорусского населения с территории Польши от 9 сентября 1944 года, Соглашением между Польским Комитетом Национального Освобождения и Правительством Литовской Советской Социалистической Республики об эвакуации польских граждан с территории Литовской ССР и литовского населения с территории Польши от 22 сентября 1944 года, а также Соглашением между Временным Правительством Национального Единства Польской Республики и Правительством СССР о праве на выход из советского гражданства лиц польской и еврейской национальностей, проживающих в СССР, и об их эвакуации в Польшу и о праве на выход из польского гражданства лиц русской, украинской, белорусской, русинской и литовской национальностей, проживающих на территории Польши, и об их эвакуации в СССР от 6 июля 1945 года.

Статья 16

По мере надобности представители компетентных органов Договаривающихся Сторон будут встречаться в Варшаве или в Москве для урегулирования вопросов, возникающих в ходе репатриации.

Статья 17

Настоящее Соглашение подлежит ратификации и вступит в силу в день обмена ратификационными грамотами, который состоится в Варшаве в возможно короткий срок.

Составлено в Москве 25 марта 1957 года в двух экземплярах, каждый на польском и русском языках, причем оба текста имеют одинаковую силу.

В удостоверение чего вышеназванные Уполномоченные подписали настоящее Соглашение и скрепили его печатями.

По уполномочию
Правительства Польской Народной Республики
(—) В. Виха

По уполномочию Правительства
Союза Советских Социалистических Республик
(—) Н. Дудоров

Прzewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki